

Inhoud

1. Woord vooraf	2
2. In memoriam Mien Blokhuis	3
3. Hongertocht uit de Randstad (januari 1945)	4
4. Bodemvondsten rond kruispunt Vondellaan / 't Schilt	16
5. Historische avond op 23 april 2008	18
6. Met uw buurt naar de Oudheidkamer	20
7. Tradities en gewoonten	22
8. Nieuwe eindredacteur	22
9. Digitale Kadastrale Atlas Woudenberg en Klapperman	23
10. Oude foto: Bakkerij Blokhuis ca.1920	24

1. Woord vooraf

Vlak voor het ter perse gaan van dit eerste nummer van 'Oud Woudenberg' in 2008 bereikte ons het bericht dat oud-bestuurslid Mien Blokhuis was overleden. In een kort in memoriam wordt hierbij stilgestaan.

Het hoofdartikel van dit nummer heet '*Hongertocht uit de Randstad (januari 1945)*'. Hierin beschrijft de heer Lodewijk van Til uit Rotterdam de ontberingen die hij en zijn zus Annie en hun vader hebben meegemaakt op zoek naar voedsel. Hij was toen pas 10 jaar oud en zijn zus Annie 16. In de herinnering van de heer Van Til, werden zij toen opgevangen in Woudenberg op een kasteel en door een barones verzorgd.

De heer en mevrouw Van Til bezochten in augustus vorig jaar de Oudheidkamer met de vraag waar dat kasteel stond en wie de barones was. In Woudenberg konden we na onderzoek geen kasteel vinden dat hiervoor in aanmerking kwam. Daarop zijn we naar huize De Boom gereden waarop de heer Van Til een kreet van herkenning slaakte.

In zijn artikel moet 'barones' dus zijn juffrouw Annie de Beaufort en 'Woudenberg' moet zijn 'Leusden', i.c. huize De Boom.

De heer Van Til heeft vorig jaar augustus meegedaan aan de herdenkingstocht die ook door Woudenberg kwam.

Zijn verhaal geeft een indringend beeld van wat hetgeen mensen uit de grote steden meemaakten in de strenge winter van 1944/'45.

Op zoek naar voedsel op het platteland gingen zij te voet soms half Nederland af. Een aantal van hen deden hierbij ook Woudenberg aan.

Hierna is er aandacht voor bodemvondsten rond kruispunt Vondellaan / 't Schilt.

Daarna is er plaats voor zes kleine artikelen en mededelingen.

De redactie

2. In memoriam Mien Blokhuis

Mien Blokhuis zoals velen haar kenden.¹

Met ontroering hebben wij kennisgenomen van het overlijden van Mien Blokhuis, bestuurslid van St. Oud Woudenberg van 1992 tot 2004. Geboren aan de Schoutstraat als dochter van bakker Wout Blokhuis² en opgegroeid in hartje Woudenberg wist zij als geen ander veel te vertellen over dorp en bewoners.

Al vroeg was zij geïnteresseerd in de geschiedenis van haar geboortedorp en verzamelde zij historische documenten, soms van eeuwen geleden.

Mien was jaren achtereen op maandagmiddag te vinden in de Oudheidkamer aan de Schans. Samen met anderen maakte zij daar het fotoarchief toegankelijk; ook was zij o.a. medeorganisator van het jaarlijkse uitstapje. Zo bezig zijnde heeft zij door de jaren heen voor onze Stichting en daarmee voor de Woudenbergse gemeenschap veel betekend.

Op 25 februari 2008 is zij op 83-jarige leeftijd overleden. Haar milde karakter en vriendelijke glimlach zullen wij ons blijven herinneren.

Haar broer Gerrit en familie wensen wij veel kracht en sterkte toe.

Namens het bestuur,
Piet de Kruif, voorzitter

¹ foto collectie St. Oud Woudenberg, nr.32223, uitsnede

² zie ook het artikel achterin deze uitgave

3. Hongertocht uit de Randstad (januari 1945)

Annie en Lodewijk van Til.
Paul Krugerschool in Rotterdam, 1942, wij waren toen resp. 13 en 7 jaar.
(foto collectie L. van Til)

"Je moet vanavond vroeg naar bed", zei moeder, "want morgen ga je met vader naar Drente lopen". "Annie gaat ook mee". Ik vermoedde wat er zou gebeuren. Twee dagen hiervoor moest ik met vader naar de kapper. Wat mij enigszins verbaasde, daar ik als jongen van 10 jaar toch alleen naar de kapper kon gaan. Vader raakte in gesprek met kapper Leensvaar, terwijl ik wat doezelig in de scheerstoel zat te wachten tot hij zou beginnen. Plotseling schrok ik wakker, "Ben je besodemetert, zo'n jongen sterft al voor je bij het Kralingse bos bent", hierna volgde een serie vloeken. Voor vader was dat voldoende om me bij de hand te grijpen en me de winkel uit te sleuren.

Woensdag, 10 januari. -- Vroeg in de morgen gingen we op pad. Voorbij het Kralingse bos dacht ik: "ik leef nog". De sneeuw lag hoog opge-

stapeld. Sneeuwruimers hadden de Utrechtse weg goed schoon gemaakt, zodat de Duitse vrachtwagens vrij baan hadden.

Na enkele uren lopen zei vader, "daar, bij die villa gaan we beginnen". En dat zou dan ook het begin worden van een ruim drie weken durende bedeltocht, onderbroken door een opname van mij en mijn 16-jarige zusje in een ziekenzaaltje.

"Heeft u, alstublieft iets te eten voor ons", vroegen we aan de dienstbode. "Het diner is juist afgelopen, ik zal eens gaan vragen", zei het meisje. En zowaar na een minuut of tien kwam ze terug met een bord aardappels met wat vette jus. Gretig tastten we toe. Te haastig evenwel, zodat er een aardappel van het bord viel en in de sneeuw belandde, "Raap op", riep vader gebiedend. Toen ik me weer oprichtte, was het bord schoon. Na het meisje vele malen te hebben bedankt, vervolgden we onze weg, richting Gouda. Dat we niet de enige, zogenaamde „doortrekkers" waren, bleek bij de aankomst in Gouda. Op een stoel in een café konden we de nacht doorbrengen. Het was druk in de zaak. Sigaretten en brood werden er verhandeld. Voor een rijksdaalder wist vader een boterham te bemachtigen, die we gedrieënlijk deelden.

Het sneeuwde licht toen we de volgende dag onze tocht voortzetten. Nadat we een tiental keren hadden aangebeld en de vraag gesteld, "hebt u alstublieft wat te eten", waarop het antwoord luidde: "nee", zei vader, "we stoppen ermee, van de honger ga je niet dood". Dit was een juiste voorspelling. De hongerdood laat lang op zich wachten. Het is vaak een combinatie van factoren die ervoor zorgt dat je het niet redt. Maar laat ik niet op de feiten vooruitlopen. Na Utrecht zou het beter worden: daar woonden de boeren, die voldoende te eten hadden.

Op weg naar Woerden zagen we plotseling een broodfabriek opduiken. "Hier zullen ze wel een paar boterhammen voor ons hebben", zei vader. "Blijven jullie even wachten, dan ga ik naar binnen". Mijn zus en ik wachtten voor de poort. Na een half uur kwam vader weer naar buiten. Hoofdschuddend. „Ze vragen honderd gulden voor een brood" zei hij. Zoveel geld hadden we niet bij ons. "Eten hebben we zelf niet, maar je mag wel in de schuur slapen", zei een aardige man in een kleine plaats onder Woerden.

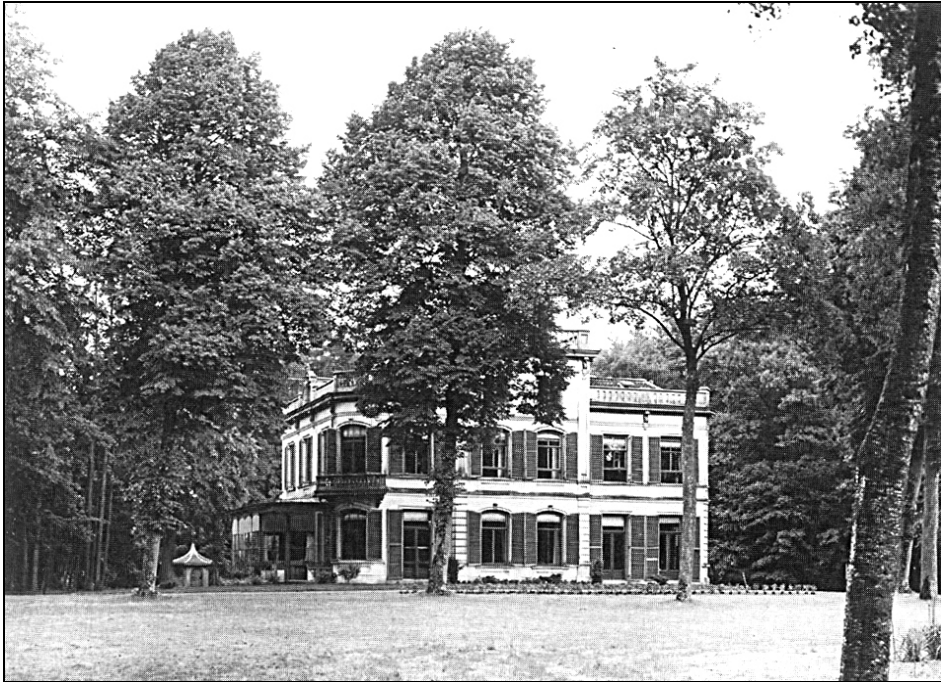
De volgende morgen gingen we om 10 uur op weg. Al bedelend, zonder veel succes, kwamen we in Harmelen aan. Bij een boerderij, een eindje van de weg af, mochten we in het hooi slapen. De andere morgen werden we door de boer gewekt en kregen we in de bijkeuken ieder twee boterhammen en een kop melk, waarna we de tocht vervolgden. Laat in de middag van de vierde dag kwamen we dan eindelijk in Utrecht aan. Om zeven uur 's avonds liepen we over de Keizersgracht. Het was bitter koud geworden. In een van de kroegen vroeg vader of er slaappleaats was. "Nee", was het antwoord, maar jullie mogen wel aan tafel gaan zitten bij die andere mensen.

Daar zaten we dan aan een ruw houten tafel. Mijn vader en zus zaten tegenover mij, naast mij een dikke mevrouw en daarnaast een hoestende oude man. Er werd ons een kop thee geserveerd. Het was tenminste iets. Plotseling klonk er een vreemd geluid, het hoofd van de oude man sloeg op de tafel en uit zijn mond rolde het bloed. Zelfs voor mij was het duidelijk: hij zou de morgen niet meer zien. "Weg met dat kind", gilte de vrouw naast mij. "Hij mag het niet zien". Ik werd naar boven gebracht en daar stond zowaar een bed. De andere morgen toen ik weer beneden kwam zaten daar mijn vader en Annie nog aan tafel die verder netjes schoon gewassen was. Over het voorval werd niet meer gepraat. Na weer een kop thee vertrokken we weer.

Het was licht gaan sneeuwen. We liepen in het midden van de weg. Verkeer was er nauwelijks. Door de laag sneeuw die zich weer gevormd had, was het hoefgetrappel nauwelijks hoorbaar. "Mitfahren?", riep iemand achter ons. Op de bok van een paard en wagen zaten twee Duitse soldaten. We klommen in de open laadbak en in een draf ging het verder. Na ongeveer drie kwartier waren we praktisch ingesneeuwd. Ik doezelde in en verloor het bewustzijn. "Hij moet nu wakker worden anders redt hij het niet", hoorde ik. Of waren het de slagen in mijn gezicht die me weer terugbrachten tot de werkelijkheid. Het was een prettige gewaarwording weer bij bewustzijn te komen. Dat gevoel werd versterkt door het feit dat ik wakker werd in een hele grote, rijk gemeubileerde kamer, waar het heerlijk warm was. Dunne bruine bonensoep werd in mijn mond gegoten. Nu moest ik mijn ogen wel open doen.

Om me heen werd druk gepraat. Enkele dames praatten zelf in een vreemde taal, Frans waarschijnlijk. "We zullen jullie met de auto naar Rotterdam brengen", zei een van de aanwezige heren. Vader wilde daar

echter niet van horen."We moeten verder". "Geen sprake van" zei een van de andere heren'. " De kinderen moeten opgenomen worden. U kunt later terugkomen om ze op te halen. We regelen dat verder wel. Voorlopig zijn ze in goede handen."

***Met de auto werden we naar Woudenberg gebracht. Tijdens ons bezoek aan Woudenberg in aug 2007 bleek dit huize De Boom te zijn geweest in Leusden. Links de serre.
(foto uit: Kees Visser, De Sterrit van de Beauforten, Utrecht 2004, p.53)***

Met de auto werden we naar Woudenberg gebracht. In het donker doemde een heel groot huis, of was het een kasteel, op. Door een zijdeur kwamen we in een serre, die ingericht was als een ziekenzaaltje. Er lagen twee mensen in bed. Vier bedden stonden leeg. "Misschien wil mevrouw de barones jullie even zien", zei een, in verpleegstersuniform

gestoken meisje van een jaar of achttien. Even later kwam een oude dame binnen. Ze bekeek ons heel even. "Direct in bed", zei ze. "Maar eerst moeten ze gewassen worden". Na enige tijd lagen m'n zus en ik in bed en vielen dan ook direct in slaap. Later hoorde ik dat vader die nacht op het kasteel geslapen had en 's ochtends volop eten had gekregen in de keuken, zodat hij weldoorvoed naar Rotterdam terug kon lopen.

Juffrouw Annie de Beaufort temidden van haar personeel en de diaconessen die vaak bij haar een tijdje logeerden om op adem te komen. (foto uit: Kees Visser, De Sterrit van de Beauforten, Utrecht 2004, p.54)

Het was al laat in de morgen toen ik ontwaakte. Naast mijn bed zat de verpleegster. "Je hebt een mooie droom gehad", zei ze. Dit was waarschijnlijk aan mijn gezicht te zien geweest. Mede om haar een plezier te doen vertelde ik een kleurrijke droom over vrachtwagens vol met heerlijk gebakken karbonades en vriendelijke mensen die limonade schonken in grote glazen.

Het zal de vierde dag van ons verblijf in het ziekenzaaltje zijn geweest dat ik bij de barones ontboden werd. Ik kwam een grote hal binnen, karig gemeubileerd met aan de wanden grote schilderijen, waarschijnlijk de portretten van voorouders. Rechts van de hal was een grote wenteltrap met een brede rode loper. Links tegen de muur stond een soort troon met een stoeltje ernaast. Op de troon zat de barones. Het geheel wekte de indruk dat de barones hier regelmatig audiëntie hield. Ik mocht naast haar gaan zitten.

Nu ontwaarde ik ook de butler. Hij stond op een meter of zes afstand links naast de trap. Een rood vest met glimmende knopen, zijn haar strak naar achteren gekamd. Kortom, zoals een butler eruit hoort te zien. Roerloos stond hij daar. De barones wuifde en de butler verdween. Even later kwam hij terug. Hij droeg een dienblad op een wat potsierlijke manier. Op schouderhoogte. Iets wat ik eerder bij Charley Chaplin had gezien. In een keldertje in de Johannes Brandstraat in Rotterdam-zuid werd voor de jeugd filmpjes van genoemde artiest gedraaid. Maar dit terzijde. Op het blad stond in een zilver dopje: een eitje.

"Mevrouw de barones, Uw ei". "Geef het deze keer maar aan de jongen hier". "Mevrouw, dat kan toch niet". "George, schaam je", zei de barones bestraffend. "Voor het eerst sinds jaren at ik een ei. De barones vroeg me waar ik woonde, hoe mijn zusje heette enz. Ik vertelde allerlei dingen over mezelf. Ook vroeg ze wat ik droomde. Waarschijnlijk was ze door de verpleegster goed geïnformeerd. "Louis", zei ze, "je hebt een grote fantasie". Mijn naam: Lodewijk, had ze ter plekke omgedoopt in Louis. De volgende dag al mocht ik met de barones in de tuin wandelen. Nou ja: tuin. Het was een park waarin je kon verdwalen. De wandeling duurde zo'n drie kwartier. De wandeling werd twee dagen later nogmaals herhaald.

Hier zit ik in huize De Boom bij de grote wenteltrap waar ik in 1945 een ei kreeg geserveerd door de butler van juffrouw Annie de Beaufort. (foto W. de Greef, aug. 2007)

Met vader was afgesproken dat hij ons na acht dagen kon afhalen. Op het afgesproken tijdstip kwam vader aan. Op een oude fiets, zonder banden. Een nieuwe fiets was natuurlijk direct in beslag genomen. Na een hartelijk afscheid van de verpleegster en de barones gingen we weer op pad. We hadden voor twee dagen eten meegekregen, zodat we niet werden opgehouden door het gebedel. De fiets was min of meer een handicap, maar vader wilde hem toch behouden. Als hij ons in Drenthe afgeleverd had zou er voor hem nog een weg terug zijn. Gedurende de afgelopen dagen was de temperatuur gestegen en was het flink gaan regenen. Doordat de sneeuwlaag was verdwenen konden we flink opschieten.

We waren blij met het eten dat we hadden meegekregen, want zeker in een stad als Amersfoort was geen boterham te vinden. Verder ging het.

Van vermoeidheid was die dag geen sprake. Zo bereikten we het plaatsje Nijkerk. Niet elke boer verleende onderdak aan doortrekkers. Nu zagen wij drieën er redelijk betrouwbaar uit. Het waren vooral jongere mensen die de room uit de melkbussen stalen. Even voorbij Nijkerk gelukte het ons weer een plaatsje in het hooi te bemachtigen.

Het bedelen ging in deze omgeving wat gemakkelijker. In Putten kregen we zelfs een pannenkoek aangeboden. Ik zie ons nog staan: Terwijl ik prevelde: "Hebt u misschien een boterham voor ons", hield ik mijn hand op. Schuin achter mij stonden mijn vader en m'n zusje, als een decor van hulpeloosheid. Droog brood behoefden we al niet meer op te eten. Deze boterhammen werden door vader keurig in een linnen zak bewaard. Verder ging het richting Harderwijk. Daar aangekomen rustten we wat in het plaatselijke café. Hier had men, voor weinig geld, een slaapplek voor ons. Op de zolder waar nog enkele mensen lagen stonden wat bedden.

De andere morgen om negen uur gingen we weer op pad. Uit eigen voorraad aten we op een bankje wat boterhammen. Tegen de avond, dodelijk vermoeid dit keer, kwamen we in de buurt van Elburg. Nergens slaapplek. Wat te doen. Een klooster doemde op. "Hier kunnen we wel slapen", zei vader. Vader klopte aan de kloosterdeur. Door een non werd er opengedaan. "We zitten helemaal vol" zei ze. "Jammer, maar jullie het ergens anders moeten proberen". "Maar de jongen dan, hij is doodziek, hij kan niet verder". Dit was niet ver bezijden de waarheid. Ik stond, zogezegd, te tollen op mijn benen. "Goed", zei de non, "er is toevallig een dokter. We zullen kijken wat die zegt. Maar jullie moeten in ieder geval weg". Iets later zou blijken waarom er "toevallig" een arts was.

We liepen door een lange gang. Aan het eind stonden twee bedden. Eén van de bedden was leeg en in het andere lag een jongen. Naast zijn bed zat een man in een keurig kostuum. Waarschijnlijk de arts. "Wachten jullie hier maar even", zei de non en ze fluisterde de arts iets in zijn oor. Het duurde niet lang of de man zei tegen mij: "kleed je maar uit, het broekje kan je aanhouden". "Ondervoeding", zei hij even later in het algemeen. "Hij moet veertien dagen hier blijven". Vader zei niets. De non vouwde mijn kleren op en legde me in bed. Een beetje verdwaast zag ik mijn vader en mijn zus de gang uit lopen.

Waarschijnlijk geschrokken door het woord "ondervoed" verscheen de non even later met een stapel boterhammen belegd met een dikke plak kaas. Mijn buurman en ik kregen er ieder vier. Gretig zette ik mijn tanden in de lekkernij. De jongen naast mij keek toe. Toen ik de boterhammen op had, zei hij: "hier heb je er nog vier". "Maar die zijn toch voor jou", zei ik. "Nee", zei hij, "ik ga straks toch dood". "Wat heb je dan", zei ik. "Ter-ring", antwoordde hij. We zwegen even. Ik wist ook zo gauw niet wat ik zeggen moest, maar ik pakte wel de boterhammen aan en stopte die onder de dekens. Na enige tijd zei ik: "hoe oud ben jij". "Veertien", zei hij. "O", en ik dacht: dat is toch een aardige leeftijd.

Ik viel als een blok in slaap. Toen ik wakker werd stond de non naast mijn bed en het bed van de jongen was leeg. "Hij is vannacht overleden", zei de non. "Weet jij wat zijn laatste woorden waren". Ik wist het wel, maar durfde het niet te zeggen. Bang dat ik die vier lekkere boterhammen weer in moest leveren. "Nee", zei ik dus. Even later stonden mijn vader en mijn zus naast mijn bed. "Ik heb vier lekkere boterhammen", zei ik. "Goed", zei vader, "en waar zijn je kleren". Die lagen nog op een stoel. "Trek ze aan", zei vader, "dan gaan we". Vlug kleepte ik me aan en met z'n drieën holden we de gang door. De non achter ons aan. Buiten gekomen zei vader nog: "We hadden de grootste moeite om een slaapplek te vinden". Hij maakte zich ongerust. Op het adres waar ze hadden overnacht had hij vernomen dat de brug over de IJssel waarschijnlijk afgesloten zou worden. Het viel mee. Wel werd de brug streng bewaakt. Ook wij werden gefouilleerd. Verder ging het richting Zwolle.

In veel grotere plaatsen had men voor zogenaamde "doorgangshuizen" gezorgd. Dat waren dan meestal leegstaande scholen met in verschillende lokalen stapelbedden. Zo ook in Zwolle, waar we al om vier uur in de middag aankwamen. Vader werd naar de mannenzaal verwezen. M'n zus de meisjeszaal en ik op de jongenszaal, waar ik het onderste bed kreeg toegewezen. Op de strozak strekte ik me uit. Maar niet lang. "Hé, ventje", riep een jongen van een jaar of zestien, "sta jij eens op, heb je brood bij je?" "Ja", zei ik. "Geef hier", zei de jongen, "anders slaan we je in elkaar". "Mijn vader heeft het brood, ik zal hem even halen en dan slaat hij jullie in elkaar". Dit schrok de knaap even af. Ik bleek tussen een jongensbende te zijn belandt. Zij stalen dus room (boter) uit de melkbussen, maar het was ook voor hen een beetje moeilijk om aan boterhammen te komen. We maakten een afspraak: ik zou boterhammen halen en zij zorgden voor de boter. Het was even zoeken voor ik vader gevonden

had. Hij gaf mij een stapel droge boterhammen mee. Wat hebben wij gegeten: boterhammen met zo'n centimeter dik boter.

Daarna sliep ik spoedig in, maar niet voor lang. "Razzia, razzia", gonsde het door de lokalen. Alle mannen tussen 18 en 50 worden opgehaald. De stoere jongens zaten meteen in zak en as. En daar was reden voor: de Duitsers keken zo nauw niet. Bevelen in het Duits en veel lawaai op de gang. Niet veel later kwam een Duitse soldaat de zaal binnen. Het geweer achteloos in de hand. Een grote handgranaat tussen de koppel. Het was duidelijk dat hij het wel geloofde. Hij liep tot achteraan, keerde zich om en verdween. Ik zwaaide nog naar hem, maar hij lette er niet op. Intussen was ik me wel bezorgd gaan maken. Mijn vader was weliswaar 54 jaar, maar je kon nooit weten. Toen de rust was weergekeerd stapte ik van de strozak en ging kijken of hij niet meegenomen was. En daar lag vader. Ik zag zijn grijze haren boven de deken uitkomen. Zonder hem te storen ging ik terug naar de jongenszaal. Van slapen kwam niet veel meer.

Daar gingen we weer op pad. Langs de Dedemsvaart ging het nu. Een grote rivier die van Zwolle tot Coevorden liep. Later is hij gedempt. Langs de Dedemsvaart en ook langs het hoger gelegen Stieltjeskanaal liep een jaagpad. In 1945 nog gebruikt door turfschippers. Zowel voor het paard als voor de schipper was het vervoer van turf in de laatste jaren van de oorlog levensgevaarlijk. Als de geallieerden terugkwamen van Berlijn waar ze hun bommen hadden laten vallen, wilden de begeleidende jagers (Spitfires) nogal eens naar beneden duiken. Waar is de grens? Het resultaat was dat, zeker begin 1945, tientallen mensen het leven lieten. Het houten kombuisje van de turfscheepjes was niet bestand tegen de punt 50-ers. Stond er toevallig een Duitse vrachtwagen bij een boerderij voor de deur, dan lag ook dit voorwerp onder vuur. Met als resultaat dat een of meerdere mensen uit de boerderij het niet na konden vertellen.

We passeerden wat minder belangrijke plaatsen. Een kilometer voor Ommen vonden we een boerderij waar we 's avonds aan tafel mee mochten eten: aardappels, wat sju en een klein stukje gebakken spek. Dat laatste was natuurlijk een ware lekkernij. In het hooi mochten we slapen. Na 's morgens op melk en brood getrakteerd te zijn gingen we weer verder.

De volgende pleisterplaats aan de 60-kilometerlange vaart was Hardenberg. Langs de Dedemsvaart werd geen honger meer geleden. In tegendeel. Zelfs tussen de middag kregen we hier en daar te eten. Het Stieltjeskanaal was het einddoel en vader vond dat we de tijd hadden. Vandaar dat we ook in Hardenberg een slaappleats zochten. Ook hier mochten we de hooischuur opzoeken.

De volgende dag liepen we zo'n 15 tot 18 kilometer en passeerden in de middag Gramsbergen. "Nog twee dagen", zei vader, "en we zijn er". Eerst maar weer een boerderij opgezocht. We troffen het: hartelijk werden we ontvangen. De mensen waren ook christelijk en vader was weldra in een druk gesprek gewikkeld. Het eten 's avonds was prima: aardappels met bonen. We gingen vroeg te bed. Op de zolder lagen twee matrassen waarop we makkelijk met z'n drieën konden slapen.

Aan de zoldering hingen grote hammen en worsten in alle maten. De andere morgen werden we door een haan gewekt. Vader was blijkbaar al beneden. Beneden gekomen kwamen mijn zusje en ik voor een verrassing te staan. Aan tafel zaten de boer en vader tegenover elkaar. De boer keek grimmig en vader schuldbevestigd. "Jullie gaan meteen weg", zei de boer. "En dat noemt zich christelijk" zei hij erachteraan. Daar gingen we dan. Later begreep ik dat vader de verleiding niet had kunnen weerstaan en zich vergrepen had aan een van de vele worsten. Nog veel later zou er een bisschop zijn die dit gedrag goedkeurde. Gelukkig hadden we bedelbrood in overvloed. Zodat we langs de weg op een klein muurtje ontbeten.

Voorbij Coevorden zou onze laatste stopplaats zijn. Het gezin waar ik vijf maanden zou verblijven was weliswaar op de hoogte van onze komst, maar ze hadden geen flauw idee wanneer we precies zouden arriveren. Het verzenden van een brief was mogelijk, maar je moest niet op een maand kijken. Achteraf bleek dat men verwacht had dat we met een auto zouden komen. Via kennissen had men laten weten wel bereid te zijn een jongetje voor enige tijd op te nemen. Mijn vader zou m'n zusje daarna in Assen bij een domineesgezin brengen, waar zij als dienstbode kon fungeren.

Coevorden, in 1945 nog een aardige stad, is later door het Kruidvat en de Zeeman gelijk geworden aan de meeste kleinere plaatsen in ons land. Op het plein voor het mooie stadhuis was zowaar een café geo-

pend. We stapten naar binnen en vader bestelde koffie en voor ons wat limonade. "Limonade en koffie heb ik niet", zei de waard, "jullie kunnen bessenwijn krijgen". Met een zekere tegenzin werd dat door vader geaccepteerd. "Weet u wat voor dag het vandaag is", vroeg vader de man. "Zondag" was het antwoord. "Wacht even", zei vader. "Jongens, kom mee, op zondag kopen wij niet". En verder ging het. Eindelijk kwamen we dan aan het Stieltjeskanaal.

Een enkel turfschip, getrokken door een paard, voer ons voorbij. Door gebrek aan brandstof werd er in de omgeving van Oud-Schoonebeek nog volop turf gestoken. Na enkele kilometers vond vader het genoeg. "We kunnen morgen niet te laat aankomen", zei hij. Dus weer bij een boerderij aangeklopt. Ook hier werden we hartelijk ontvangen. De volgende morgen maakte vader het weer even bont. "M'n zoontje heeft graag een eitje", zei hij. "Ik ook", zei de boer, "maar ik krijg het ook niet". "Maar hij heeft het harder nodig, kijk eens hoe hij eruit ziet" ging vader verder. De boerin liep naar buiten en een minuut of tien later was daar voor mij het tweede gekookte eitje van de tocht. Vader at de kop op.

Maandag 29 januari 1945, s'middags om twaalf uur – We waren er. Kennissen van kennissen waren het. Ze verwachtten een keurig geklede vader met een zoontje. In plaats daarvan verschenen er drie schurftige, vieze mensen. De plaatselijke arts werd geroepen, waarna mijn zusje en ik van onder tot boven met zalf werden ingesmeerd. Daardoor zou het nog veertien dagen duren voordat vader en mijn zusje verder konden.

Vijf maanden verbleef ik op de boerderij. Keizer heetten zij. De boer, zijn vrouw en een dochter van achttien jaar. Vorstelijk werd ik behandeld, als een eigen kind, of beter nog.

Inmiddels was het land bevrijd en kon ik meerijden met een echte legertruck. Terug naar huis.

Rotterdam, Lodewijk van Til

4. Bodemvondsten rond kruispunt Vondellaan / 't Schilt ³

W. de Greef meldde in 2005, dat hij sinds 1992 bij het bewerken van zijn achtertuin aan 't Schilt 60 vondsten verzamelt, die hij in verband brengt met het vroegste kasteel van Woudenberg.

De huidige Vondellaan en 't Schilt doorsnijden het kasteelterrein, dat rond 1965 zonder voorafgaand onderzoek is overbouwd. Het kasteel wordt in 1313 voor het eerst genoemd en is in 1352 verwoest.

De vindplaats ligt aan de noordelijke rand van het vroegere omgrachte kasteelterrein. De tuinvondsten bleken vooral te dateren uit de 18de eeuw en later, slechts één aardewerkbodem van protosteengoed (ca 1300) dateert uit de tijd van het kasteel.

D. Eilander deed in februari 2006 in de achtertuin drie Edelmanboringen. Ook die, tot 1.7 m diepte en natgezeefd over 4 mm, leverden naar oordeel van het meldpunt onvoldoende aanwijzingen op voor de nabijheid van een kasteel. Vanwege de ligging in de oude dorpskern heeft de vindplaats in de tuin een hoge archeologische waarde. Het kasteelterrein zelf heeft geen archeologische status.

In mei 2006 deed D. Eilander in samenspraak met en begeleid door het meldpunt in enkele tuinen van omwonenden met hun toestemming enkele Edelmanboringen, gericht op overtuigende aanwijzingen voor de plaats van het kasteel en de omgrachting. Deze werden echter niet gevonden. Het onderzoek wordt vervolgd, waarbij de inzet van grondradar wordt overwogen.

W. de Greef ontdekte wel in het archief van de Stichting Oud Woudenberg een lijst van vondsten 'opgegraven in de omgeving van de Vondellaan bij aanleg vande wijk Het Schild omstreeks 1965', gedateerd 18-6-1985. De daarin genoemde 23 aardewerkvondsten dateren nagenoeg uitsluitend uit de 13e en 14e eeuw, dus uit de tijd van het kasteel 'Den Steen, ter hoogte van de huidige Vondellaan gelegen'.

In een breder kader publiceert D. Eilander binnenkort een artikel over de vroegste landschappelijke ontwikkeling van Woudenberg met bodemkundige en historische informatie⁴.

³ Overgenomen uit: Archeologische Kroniek van de Provincie Utrecht 2005-2006.

In de daarin geschetste ontwikkelingen past ook de bouw van het vroegste kasteel van Woudenberg.

A. van Rooijen, archeoloog bij de provincie Utrecht

Kruising 't Schilt (voorgrond) /Vondellaan te Woudenberg, vanuit het oosten gezien. Dit is de plek waar rond 1275 kasteel de Steen (of 't Schilt genaamd) verrees en dat al in 1352 werd verwoest. (foto W. de Greef, 2006)

⁴ Reeds gepubliceerd in: De Klapperman, bijdragen tot de geschiedenis van Woudenberg, uitgave van Stichting Oud Woudenberg, december 2006 onder de titel: *'Een historisch-geografische blik rond Quatre Bras en de Veenkampen'*

5. Historische avond op 23 april 2008

Hierbij nodigen wij u uit voor onze historische avond die we in het voorjaar hopen we te houden en wel op **woensdag 23 april** a.s.

Het onderwerp is:

De geheimen van de Ridderhofstad Groenewoude.

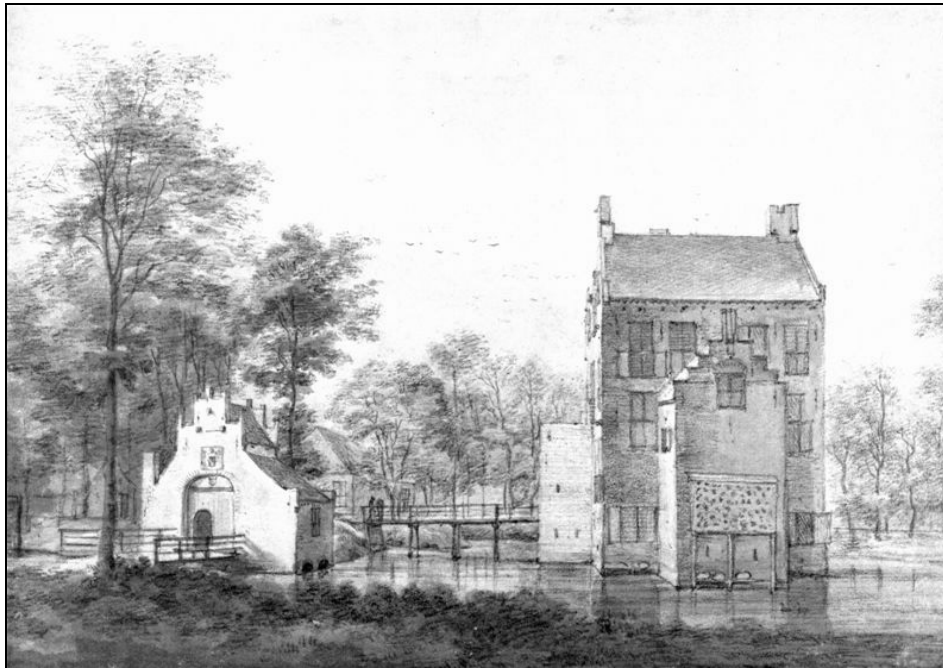
Ons bestuurslid, Johan de Kruijff, zal deze avond spreken en dia's laten zien over de vroegste geschiedenis van deze vermaarde Ridderhofstad en over de grootse plannen tot herbouw van dit kasteel wat gesticht is in de eerste helft van de 15^e eeuw en helaas is afgebroken in 1838. Zo is het wapen van Groenewoude (de drie hanen) later het gemeentewapen geworden van Woudenberg; dit en veel meer hoort en ziet u op deze, naar het zich laat aanzien, interessante avond.

Ook siert Groenewoude altijd de omslag van deze uitgave ons blad.

Plaats: gebouw **Eben-Haëzer**, Schoutstraat, naast de grote kerk.

Aanvang: **20.00 uur**, zaal open met koffie vanaf 19.30 uur.

U bent van harte welkom !

De Ridderhofstad Groenewoude te Woudenberg in 1646/'47 vanuit het oosten gezien. De bomen langs Ekris zijn op de achtergrond zichtbaar. (tekening Roelant Roghman, Rijksprentenkabinet, Amsterdam, 1899 A 4101)

6. Met uw buurt naar de Oudheidkamer

Laatst was er een buurtgezelschap op bezoek in de Oudheidkamer. Buurtgenoten die elkaar vaak wel kennen maar soms (te) weinig spreken hadden afgesproken op een bepaalde avond elkaar te ontmoeten.

Een mooi idee wat ik hierbij doorgeef omdat we het fijn vinden ook andere buurtgenoten te ontvangen.

Voordat men bijvoorbeeld ergens in de buurt gezellig bijeenkomt is het mogelijk op bezoek te komen in onze fraaie Oudheidkamer.

U kunt koffie drinken bij de bar of aan de sfeervolle oude raadstafel, vervolgens geven we uitleg en een rondleiding.

Een specifieke presentatie, eventueel via de beamer is ook mogelijk. Vraag naar de mogelijkheden, we geven u graag nadere informatie.

Dit kan per e-mail naar info@oudwoudeberg.nl of per telefoon aan: Lia Pater 2862595 of Piet de Kruif 2867238.

De Oudheidkamer van St. Oud Woudenberg aan de Schoolstraat 2A, hoek Geeresteinselaan.

Zonder afspraak bent u hier welkom elke maandagmiddag tussen 14.00 en 15.30u en elke tweede vrijdag van de maand tussen 19.00 en 20.30u.

U kunt dan de permanente tentoonstelling bekijken, de bibliotheek raadplegen of oude foto's laten opzoeken op de computer en er een afdruk van laten maken of meenemen op USB-stick.

Als u komt neem dan uw fotoalbum of losse foto's mee, zodat we deze kunnen inscannen op de computer en toevoegen aan de collectie. U krijgt ze gelijk weer terug.

(foto W. de Greef, april 2007)

7. Tradities en gewoonten

Ter voorbereiding op het door het Nederlands Centrum voor Volkscultuur uitgeroepen 'Jaar van de tradities' onderzoekt zij de 100 belangrijkste tradities en rituelen van Nederland.

In dit verband vragen wij de donateurs van Oud Woudenberg ons tradities of gewoonten te melden die hen bekend zijn en die ze belangrijk vinden.

Dit kan betrekking hebben op: gezondheid en ziekte, eten en drinken, kleding en huisraad, woning, erf en tuin, beroep en bedrijf, onderwijs, kerkelijk leven, verenigingsleven en vrije tijds besteding, kortom gewoontes die het dagelijks leven aangaan.

Meldt ons een traditie of gewoonte die betrekking heeft op het dagelijks leven in het binnen Woudenberg en mogelijk zal die worden vermeld in het in 2009 door NCV uit te geven boek.

Deze kunnen worden gezonden naar:

St. Oud Woudenberg, Postbus 2, 3930 EA Woudenberg of naar ons e-mailadres: info@oudwoudenberg.nl

8. Nieuwe eindredacteur

Door het vertrek van Emil Veldhuis uit het bestuur is ook de functie van eindredacteur van onze uitgaven Oud Woudenberg en De Klapperman open gevallen. Het bestuur heeft het redactielid Wim de Greef bereid gevonden het eindredacteurschap op zich te nemen. We zijn blij dat Wim, die we al een aantal jaren kennen als een toegewijd bestuurslid, deze taak op zich wil nemen en hebben ook veel vertrouwen in zijn deskundigheid. Opnieuw een accurate eindredacteur. Fijn dat de lege plek zo opgevuld wordt en we wensen hem veel plezier en succes in dit verantwoordelijke werk.

Piet de Kruif, voorzitter

9. Digitale kadastrale atlas Woudenberg en Klapperman

Op 16 april 2008 verschijnt als deel 16 in de reeks Kadastrale atlas provincie Utrecht *Woudenberg in 1832. Grondgebruik en eigendom*.

Dit deel is een digitale atlas met de kadastrale minuutplans uit 1832 en de bijbehorende Oorspronkelijke Aanwijzende Tafels (OAT's) van Woudenberg, raadpleegbaar via www.archiefeemland.nl.

Deze productie is na een tiental jaren intensieve voorbereiding gerealiseerd door Stichting kadastrale atlas provincie Utrecht, Archief Eemland te Amersfoort en Stichting Oud Woudenberg in samenwerking met de Fryske Akademy in Leeuwarden.

Kadastrale minuutplans zijn gedetailleerde kaarten waarop alle percelen, bebouwing, verkeers- en waterwegen zijn afgebeeld.

Alle percelen zijn genummerd en deze nummers vindt men terug in de OAT's. Hierin zijn per perceel onder meer vermeld:

naam van de eigenaar, beroep, woonplaats, soort van eigendom (bv. huis, weiland, bos), oppervlakte en belastbare som.

Alfabetische registers op de eigenaren en op hun beroepen zijn toegevoegd.

Om het geheel in een breder perspectief te plaatsen is drs A.F.M. (Ton) Reichgelt, oud-archivaris van Woudenberg en thans medewerker bij het Archief Eemland, bereid gevonden een uitgebreide inleiding te schrijven. Het is de bedoeling dat deze inleiding als Klapperman verschijnt in juni van dit jaar.

Het volgende nummer van *Oud Woudenberg* verschijnt daarom pas in september, zodat in 2008 in totaal 3 (i.p.v. 4) nummers zullen uitkomen.

10. Oude foto: Bakkerij Blokhuis ca. 1920

Bakker Blokhuis met vrouw, kinderen en personeel voor de winkel annex woonhuis en bakkerij. Dit is aan de Achterstraat. Tegenwoordig maakt dit deel van de Achterstraat deel uit van de Schoutstraat en staat er een nieuw dubbel woonhuis.

Voor de winkel zien we Wout Blokhuis met zijn vrouw Aaltje van de Wetering en hun kinderen Marie, Hennie en Joop.

Rechts staat bakkersknecht Johan Meerbeek en links het winkelmeisje. (Weet een van de lezers haar naam?)

Geheel links zijn nog een paar nieuwsgierige jongens te ontwaren.

Geheel rechts staat (nauwelijks zichtbaar) een bakfiets.

De andere kinderen uit dit gezin, waaronder Mien, die in het in memoriam voorin herdacht is, zijn dan nog niet geboren.

Vader Wout, geboren in Barneveld en moeder Aaltje, dochter van de huisbaas van Laanzicht, trouwden in 1910 zodat de foto uit ca. 1920 moet zijn.

(foto collectie St. Oud Woudenberg, nr. 77)